

francobollatore
– znám kolepič
(hráč střežící protivníka
osobní obranou)

pecho frío
– studený hrudník
(klíčový hráč, který
nepodržel tým)

píntalo de amarillo
– natřete ho na žluto
(dožadování se žluté
karty pro protihráče)

KDYŽ SE ŘEKNE FOTBAL

Fotbalový slovníček od Argentiny až po Zimbabwe

onde dorme a coruja
– kde spí sova
(horní roh branky)

Fliegenfänger – mucholapka
(brankář, který se marně snaží
zachytávat centry)

TOM WILLIAMS

Jak říkají Italové penaltě zahrané po vzoru Antonína Panenky a je jeho jméno ve světě opravdu tak slavné? Kam fotbalista míří, když o něm v Saúdské Arábii řeknou, že loví holuby? Jak to, že v Portugalsku křičí fotbalisté „zloděj“, zatímco v Brazílii „policie“? Proč někde hledají v brance hnízda pavouků nebo vos?

To vše vám zodpoví originální slovníček fotbalových obrátů z celého světa **KDYŽ SE ŘEKNE FOTBAL**. Fotbal je globální sport, a ačkoliv se názvosloví částečně přenáší z jazyka do jazyka, stále existuje v každé zemi množství specifických frází, nad kterými zůstává rozum stát (i když to zrovna není podceňovaný rozum fotbalisty). Jen těžko lze odhadnout, co znamená v polském fotbale sušenčička, v norském brambora, v australském plátek sýra a v nizozemském čokoládová noha. Proč se v thajském zápase rozbijí vejce a v konžském šlape na hada.

KDYŽ SE ŘEKNE FOTBAL je všechno, jen ne strohý slovníček. Jednotlivá hesla jsou objasňována pomocí často značně kuriózních příběhů z historie světového fotbalu a seznámíte se tak s raritami, o jakých jste nejspíš dosud neslyšeli.

O sezoně v Kolumbii, která trvala více než 15 měsíců; o omezeném počtu povolených remíz v sovětské lize; o bizarním zápase v indonésckém fotbale, v němž se oba týmy snažily vstřelit víc vlastních gólů než soupeř; o tom, jak se v Číně góly hlavou v jistém období cenily natolik, že se počítaly za dva. S pobavením si mnohokrát připomenete, že míč kulatý je věc záludná.

**KDYŽ SE
ŘEKNE
FOTBAL**

**Fotbalový slovníček
od Argentiny až po Zimbabwe**

TOM WILLIAMS

Grada Publishing

KDYŽ SE ŘEKNE FOTBAL

Fotbalový slovníček od Argentiny až po Zimbabwe

Tom Williams

Přeloženo z anglického originálu **Do You Speak Football? A Glossary of Football Words and Phrases from Around the World** vydaného v roce 2018 ve Velké Británii nakladatelstvím Bloomsbury Publishing Plc, 50 Bedford Square, London, WC1B 3DP, UK.

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz
tel.: +420 234 264 601
jako svou 8863. publikaci

Překlad René Souček
Odpovědný redaktor Martin Jun
Jazyková korektura Ondřej Kučera
Sazba Jakub Náprstek
Počet stran 240
První vydání, Praha 2023
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod a.s.
Copyright © Tom Williams, 2018
Illustrations © Dan Leydon, (danleydon.com) 2018

Czech translation © 2023 Grada Publishing, a. s.
This translation of *Do You Speak Football?* is published by Grada Publishing, a. s.
by arrangement with Bloomsbury Publishing Plc. All rights reserved

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

ISBN 978–80–271–6932–0 (ePub)
ISBN 978–80–271–6931–3 (pdf)
ISBN 978–80–271–3628–5 (print)

OBSAH

Úvod	7
Jižní Amerika	10
Máte to na talíři – když se fotbal potkává s jídlem	46
Severní a Střední Amerika	48
Kde se to skoro nedá chytit – terminologie šibenice	60
Evropa	62
Mezi nohama – jesle stokrát jinak	177
Afrika	179
Chybující strážci svatyně – slovníček brankářských kiksů	201
Asie	203
Talent od přírody – výrazy inspirované zvířecí říší	221
Austrálie a Oceánie	223
Bibliografie	227
Poděkování	232
Rejstřík	235

*Pro tátu,
který mě naučil fotbal milovat,
a pro mámu,
která tuhle hru nenávidí*

„Kdo neví nic o cizích jazycích, nevyzná se
ani v tom vlastním.“

Johann Wolfgang von Goethe

ÚVOD

Často se říká, že fotbal má svůj univerzální jazyk. K jeho hraní nebo sledování nepotřebujete žádný odborný slovník, ale co když si o něm chcete s někým popovídat? Víte, co znamená, když Ital řekne, že nějaký hráč „dal gól lžící“? Proč se Ukrajinci začínou sbíhat sliny při šanci na „suchar s rozinkami“? Proč byste nechtěli, aby Nigerijec označil váš tým za „Dundee United“?

Příběh fotbalu je příběhem sportu, který spatřil světlo světa na blátivých školních hřištích viktoriánské Anglie a postupně si získal lásku mnoha lidí v každé zemi na této planetě. Výrazy popisované v této knize jsou součástí jeho příběhu. Historie fotbalu v každé zemi má svoje specifika a jedinečná zkušenost každého národa s touto hrou je dána jedinečností jeho jazyka. Zaposlouchejte se do něho a uvidíte fotbal ze zvláštní, zábavné a nečekané perspektivy.

Jazyk španělského fotbalu v sobě má stopy býčí arény, v Anglii obsahuje něco z kriketu, v USA je zase pod silným vlivem amerického fotbalu, baseballu a basketbalu. A všude, kam se vydáme, nám přes cestu běhají nebo se plazí nejrůznější zvířata: ve Finsku medvědi, v Keni hadi, v Indonésii sloni a v Brazílii (poněkud nečekaně) zebry. V Argentíně se rybičce říká „holubička“. V indickém státě Kérala se chytrý útočník označuje jako zvláštní druh místní ryby.

Technicky omezený hráč může mít „dřevěnou nohu“ (Brazílie), „dřevák“ (Paraguay) nebo může být prostě „dřevo“ (Srbsko). Ve Španělsku se statnému obránci říká „skříň“, v Tanzanii „visací zámek“ a v Saúdské Arábii „pojistný ventil“.

Bohatým zdrojem fotbalových metafor je domácnost a hlavně kuchyň. Efektní střela z velké vzdálenosti se někde označuje jako banán, jinde jako okurka a v dalších zemích a jazycích zase jako brambora nebo croissant. O nizozemském hráči, který provede kop na branku svou slabší končetinou, se řekne, že to zahrál „čokoládovou nohou“. Díky Royi Keaneovi jsou britští VIP fanoušci známí jako „brigáda krevetových sendvičů“. A jak jinak než kaviár nazvat ve Francii s její světově proslulou gastronomií dokonalou přihrávkou před branku, která se na kopačce spoluhráče přímo rozplývá?

Fotbalový jazyk čerpá z mnoha zdrojů. Spousta jeho pojmů vznikla na amatérských a školních hřištích. Některé za svou existenci vděčí slavným hráčům, historickým gólům nebo známým událostem. Můžeme v nich slyšet i ozvěny hlasů významných novinářů a komentátorů, jako byl Ricardo Lorenzo Rodríguez, známý spis jako Borocotó, pod jehož vedením argentinský sportovní časopis *El Gráfico* formoval postoj této země k fotbalu v první polovině 20. století. Nebo Gianni Brera, který v poválečném italském fotbalu zmapoval všechny kopce, údolí, dálnice i vedlejší cesty.

Každá fotbalová kultura pod sluncem má výraz pro mimořádně ponižující úkon, který spočívá v prostřelení míče mezi nohama soupeře. V anglicky mluvících zemích se tomu říká *nutmeg* (muškátový oříšek), v Nizozemsku *panna* (vrátka) a jinde se používají slova s významem vejce, můstek, pero, housle, salát nebo kyselá okurka. Totéž v trochu menší míře platí pro horní rohy branky (často se popisují výrazy souvisejícími s pavouky a pavučinami) a nervózní brankáře („salátová ruka“ v Brazílii, „prsty z kaše“ v Estonsku, „létající buvol“ v Turecku).

Rozhodčí to pochopitelně schytávají všude. Sudí, který nadřzuje jednomu týmu, se v Číně označuje jako „černá pišťalka“. V Malajsii se nemožnému fotbalovému soudci říká „trouba“. V bývalém Sovětském svazu se fanoušci rozhořčení výkonem rozhodčího dožadovali, aby se z muže v černém dresu udělalo mýdlo, což byla pochmurná narážka na tamní praxi používat mrtvá těla toulavých psů při výrobě kosmetických přípravků.

V několika zemích, jako třeba v Itálii, Španělsku a Rusku, se pro situaci, kdy hráč v jednom zápase umístí míč do sítě čtyřikrát, používá název karetní hry *poker*. Také samotný fotbalový míč má mnoho přezdivek. V Jižní Americe jsou však poetičtější (třeba brazilský výraz *gorduchinha*, který znamená „baculka“) než v Evropě, kde se mu často říká prostě jen „kúže“.

Způsob vzniku nových fotbalových termínů změnil internet, který zároveň při jejich zavádění posiluje roli angličtiny. Británie kdysi dávno položila jazykové základy fotbalu (roh, volný kop, ofsajd i samotný název této hry), aby pak uvolnila pole jiným kulturám (*rabona*, *panenka*, *sombrero*), ale nová role angličtiny jako univerzálního komunikačního prostředku online světa vrátila rodný jazyk tohoto sportu zpátky na scénu.

Tento fenomén je patrný ve freestyle a pouličním fotbalu, kde mnoho nových triků a pohybů, které se objevily v posledních 15 letech a ze kterých se stala hojně sledovaná videa na YouTube šířená dál prostřednictvím sociálních sítí, dostává anglické názvy. Kousky jako „mouse trap“ (past na myši), „air akka“ a „mesmomeg“ jsou pro použití při fotbalových zápasech příliš složité i pro ty nejšíkovnější elitní hráče, ale celkově představují novou etapu jazykového vývoje fotbalu, kdy prvky jeho budoucího slovníku už existují a jen čekají, až se v tomto sportu začnou používat.

Protože fotbaloví fanoušci jsou obzvláště citliví na jazyk používaný k popisu svého milovaného sportu, je třeba si uvědomovat, že některé termíny v této knize mohou mít v různých oblastech nebo zemích jiný význam. Jazyk stejně jako dým nezná hranice a všechny země si navzájem jako straky přivlastňují nejrůznější výrazy svých sousedů, takže některá slova a fráze pro větší přehlednost uvádím pod vlajkou určité země.

Obraty ze španělského fotbalu jsou do značné míry známé obyvatelům Latinské Ameriky a platí to i naopak. Fotbalové slovníky Portugalska a Brazílie, Belgie a Nizozemska, Francie a frankofonní Afriky, Velké Británie a jejich bývalých kolonií a mnoha národů arabského světa se nevyhnutelně prolínají.

Tato kniha rozhodně není žádný vyčerpávající slovník a zvu vás, abyste se připojili ke konverzaci pod hashtagem #doyouspeakfootball (najdete tam také související obrázky a videa). Jejím cílem je pouze nabídnout vám ochutnávku nejrůznějších způsobů, jakými se o fotbale mluví po celém světě. Jak zjistíte na následujících stránkách, když se řekne fotbal, začnou vám v hlavě znít tisíce slov ze stovek nejrůznějších jazyků světa.

Tom Williams
@tomwfootball

JIŽNÍ AMERIKA

Pro jihoamerický fotbal, který je plný hluku, barev a nejrůznějších fint, je typická jak nezlomná lstivost Argentiny, tak temperamentní technické mistrovství Brazílie. Od olympijských vítězů z Uruguaye z roku 1924 až po legendární brazilskou jedenáctku, která vynesla tento sport do nebývalých výšin na mistrovství světa v roce 1970, zrodila Jižní Amerika jedny z nejúžasnějších fotbalových týmů a hráči jako Pelé, Diego Maradona, Ronaldo a Lionel Messi patří a patří mezi nejlepší fotbalisty světa.

Ve většině zemí Jižní Ameriky se v důsledku španělské kolonizace mluví převážně španělsky, ale vzhledem k obrovskému počtu obyvatel Brazílie (podle posledního sčítání 208 milionů) mluví na tomto kontinentu přibližně stejný počet lidí také portugalsky.

ARGENTINA

Co je to argentinský fotbal? Určitě driblink. Mezi obránci soupeře nádherně provedená přihrávka dopředu. Burácení davů. Ale také úskočný štouchanec. Chytře provedená ruka. Kouř a prach, konfety a role toaletního papíru, nevraživost a násilí. Krev na tribunách a poezie na hřišti.

Do Argentiny dorazil fotbal brzy. První zaznamenaný zápas se v této zemi hrál už necelé čtyři roky poté, co Anglická fotbalová asociace v roce 1863 stanovila jeho pravidla, a o skoro 30 let dřív, než pronikl do sousední Brazílie. Do značné míry to bylo dáno obrovským přílivem britských přistěhovalců do Argentiny – v roce 1880 v Buenos Aires žilo asi 40 000 Britů. V dalších desetiletích se však v Argentině narození hráči snažili britského vlivu zbavit a hledali svůj vlastní styl hry.

Vznikl tak nádherně osobitý, ale svou podstatou i velmi vychytralý výklad tohoto sportu. S rozvojem argentinského (a také uruguayského) fotbalu se objevily slovní obraty, které se staly základem fotbalového žargonu celého kontinentu.

aguante – vytrvalost

Od slovesa *aguantar*, které znamená „vydržet“ nebo „snášet“, odkazuje *aguante* na schopnost fanoušků podporovat svůj klub v těžkých časech, ať už trvají jakkoli dlouho. Příznivci, kteří nedrží se svým týmem v dobrém i ve zlém a zlobí se na své hráče, když se jim nedaří, mohou být označeni za *amargos* (mrzouty).

anti-fútbol – antifotbal

Když Argentina v roce 1957 získala v jihoamerickém mistrovství Campeonato Sudamericano svůj jedenáctý triumf v této soutěži a pátý za posledních dvanáct let, vyrazila na mistrovství světa do Švédska s přesvědčením, že v něm poprvé zvítězí. Místo toho však její velmi zmatené mužstvo zažilo katastrofu, když ho Československo v Helsinborgu rozmetalo 6:1, a ukončilo tak argentinskou účast na tomto turnaji pouhý týden po jeho začátku. Vyrazení národního týmu ve skupinové fázi takto ponižujícím způsobem přineslo v argentinském fotbale radikální obrat. Původní idealismus byl nahrazen cynismem a nový přístup našel své nejvěrnější vyjádření v proslulém týmu Estudiantes z konce 60. let. Pod vedením trenéra Osvalda Zubeldíi, který byl skalním pragmatikem, nenechal tým z města La Plata v zavedené hierarchii kámen na kameni. V roce 1967 vyhrál ligu a poté následovaly tři triumfální vítězství v Copa Libertadores (Poháru osvoboditelů) za sebou. Přestože Estudiantes dosáhl pozoruhodných úspěchů, svět si pamatuje hlavně jejich brutalitu. Hráči tohoto týmu se v zájmu získání výhody nad svým soupeřem neštíteli ničeho, od fyzického násilí až po přesně cílené bezohledné psychické deptání a slovní urážky. Objevily se i historky, že si na hřiště nosili špendlíky. Jejich styl se stal známým jako *anti-fútbol* a dostal příležitost předvést se během dvou skandálních zápasů Interkontinentálního poháru. Ošetření Bobbyho Charltona a Denise Lawa po zápase Manchesteru United s Estudiantes v roce 1968 si vyžádalo několik stehů a George Best a José Hugo Medina byli za boxerské údery v odvěť na stadionu Old Trafford vyloučeni. Záložník Manchesteru Paddy Crerand označil Estudiantes za „nejprasáčtější mužstvo, proti kterému jsem kdy hrál“. Další násilnosti během ostudné odvěty proti Milánu v Buenos Aires v následujícím roce vedly k vyloučení dvou hráčů Estudiantes a vyvrcholily odsouzením Aguirre Suáreze, Eduarda Manery a brankáře Alberta Polettiho ke třicetidennímu pobytu za mřížemi. Poletti dostal navíc za úder, který uštědřil zlatému milánskému hochovi Giannimu Riverovi, doživotní zákaz činnosti (později mu však byl tento trest zrušen). Utkání v Miláně se začalo říkat *la vergüenza de La Plata* (ostuda La Platy) a tento zápas měl podíl na tom, že několik evropských týmů se v následujících letech odmítlo o tuto trofej ucházet. Dnes se termín *anti-fútbol* používá k dehonestování týmu, který používá defenzivní strategii s nestydatou taktikou kazící čistotu hry. Lionel Messi obvinil Glasgow Rangers, že hrají *anti-fútbol* poté, co s nimi Barcelona v říjnu 2007 na stadionu v Ibroxu v Lize mistrů remizovala 0:0, a Johan Cruyff použil tento výraz při kritice Nizozemska po prohře se Španělskem ve finále mistrovství světa v roce 2010 v Jihoafrické republice.

Viz také: *bunker* (USA), *zaburkvam betona* (Bulharsko), *park the bus* (Anglie), *catenaccio* (Itálie), *Cholismo* (Španělsko)

banderazo – mávání vlajkami

Obrovská a organizovaná manifestace podpory nějakého hráče nebo týmu, při níž se mává obřími vlajkami a odpalují se barevné světlice.

barra bravas – ultras

Název pro násilnické organizované skupiny fanoušků, jejichž chapadlovitý vliv se šíří všemi významnými argentinskými kluby. *Barra bravas* jsou zčásti placení pohůnkové a zčásti mafiánské gangy. Mají úzké vazby na ředitele klubů, zkorumpované policejní úředníky a místní politiky, což jim umožňuje nashromáždit velké množství peněz nelegálními praktikami, jako je pokoutní prodej vstupenek a parkovacích lístků, praní špinavých peněz a obchod s drogami. Násilnosti mezi *barras* ze soupeřících klubů si od jejich vzniku v 50. letech 20. století vyžádaly stovky obětí, ale v posledních letech jde stále častěji o střety mezi zneprátenými frakcemi, které usilují o vliv a kontrolu nad zdroji příjmů v jednom klubu.

Viz také: *torcedores* (Brazílie), *ultràs* (Itálie), *fanaty* (Rusko)

bicicleta – překročení míče, přešlapovačka

Překročení míče, kdy hráč předstírá změnu směru a pohybuje nohou nad míčem a kolem něho, aniž by se ho dotknul, je jedním z neznámějších fotbalových triků a říká se, že ho vynalezl argentinský útočník Pedro Calomino, který začal v červnu 1911 hrát za Boca Juniors. Calomino, jehož výsadou bylo hrát v teniskách, protože nerad nosil kopačky, byl jedním z prvních idolů tohoto klubu a pomohl mu ke čtyřem ligovým titulům. Jeho typický pohyb, přezdívaný *la bicicleta* (bicykl), dělal radost jeho příznivcům a uváděl ve zmatek obránce soupeře. Ve 30. letech 20. století tuto techniku v Itálii zpopularizoval Amedeo Biavati, křídelník boloňského týmu, a Italové ji začali nazývat *doppio passo* (dvojitý krok). V poslední době ji pozvedli na novou úroveň hráči jako Ronaldo, Denílson, Robinho a Cristiano Ronaldo, kteří divákům předváděli fantastické provedení mnohočetných překročení míče.

Viz také: *pedaladas* (Brazílie), *chavía famrá* (Maroko), *ccháp wá* (Čína), *marwaha* (Saúdská Arábie)

Bilardismo – bilardismus

Carlos Bilardo, známý jako *El Narigón* („Nosáč“), byl jedním ze „zlých mužů“ týmu Estudiantes Osvalda Zubeldí ve středu hřiště (historiky o píchání protihráčů špendlíkem se týkaly hlavně jeho) a po ukončení hráčské kariéry v roce 1970 vystřídal Zubeldí na trenérské pozici. Když byl v roce 1983 jmenován trenérem národního týmu, začal v něm zavádět své zásady *anti-fútbolu*. Jestliže jeho předchůdce César Luis Menotti, tvůrce argentinského triumfu na mistrovství světa v roce 1978, byl idealista, pak Bilardo byl jeho pravým opakem. „Ve fotbale jde jen o výhru, o nic jiného,“ řekl jednou. Přesto to byl právě jeho novátorský systém 3-5-1-1, který umožnil Diegu Maradonovi dovést Argentinu k triumfu na mistrovství světa v roce 1986 v Mexiku. Argentina se pod Bilardovým vedením dostala do finále i o čtyři roky později v Itálii, kde prohrála 0:1 se Západním Německem po mizerném zápase,

v kterém jí byli vyloučeni dva hráči. Tito dva trenéři, se kterými Argentina zvítězila na mistrovství světa, se od té doby považují za ideologické protipóly a každý další trenér musí nevyhnutelně zaujmout nějakou pozici ve spektru od *bilardismu* po *menottismus*.

Viz také: *Menottismo* (Argentina)

boba – zpětné stažení míče, stahovačka

Andrés D'Alessandro, který svého času hrál i za Portsmouth, byl jedním z několika hráčů nešťastně označovaných za „nového Maradonu“, ale proslavil se alespoň zavedením nové finty do hry. Jeho pohyb *la boba* (což doslova znamená „blbeček, naivka“) spočívá v tom, že hráč si položí nohu shora na míč, stáhne ho dozadu a pak ho okamžitě pošle dopředu a sprintuje rychle za ním. Nic netušící obránce, kterého hráč svým nápadným prvním pohybem ošálil, s tím nepočítá a často se navíc ještě ztrapní tím, že si nechá míč proklouznout mezi nohama.

botineras – manželky a přítelkyně

Botineras je argentinský ekvivalent britského WAGs (wives and girlfriends – manželky a přítelkyně) a označuje drahé polovičky profesionálních fotbalistů. Slovo pochází ze slova *botín* (bota), které může odkazovat na lodičky nebo na kopačky. *Botineras* byl název telenovely s fotbalovou tematikou, která běžela v argentinské televizi v letech 2009-2010.

cinco – pětka

Jako všude jinde na světě i v Argentině se formace 4-2-4 prosadila poté, co Brazílie s tímto systémem zvítězila na mistrovství světa v roce 1958. Dřív se používalo zastaralé rozestavení 2-3-5, a zatímco se oba krajní záložníci (s čísly 4 a 6) stáhli dozadu, aby tam vytvořili čtveřici obránců, střední záložník (s číslem 5) zůstal na svém místě jako zatažený záložník. *Cinco* se proto v Argentině používá jako označení pro defenzivního záložníka. Mezi velikány, kteří oblékali tento dres na mezinárodní úrovni, patří Luis Monti, hrající za Argentinu a Itálii, Néstor „Pipo“ Rossi, přezdívaný pro své hlučné organizování hráčů „Vřeštan z Ameriky“, Antonio Rattín, bojovný kapitán z 60. let, a neuvěřitelně elegantní bývalý záložník Realu Madrid Fernando Redondo. Na mistrovství světa v roce 1978, jednom ze tří, kde se Argentina rozhodla uspořádat svůj seznam hráčů podle abecedy, dostal dres s číslem 5 brankář Ubaldo Fillol. Když Manuel Pellegrini začal během svého trenérského působení v San Lorenzu a River Plate hrát se dvěma zataženými záložníky, byl tento systém pokřtěn jako *doble cinco* (dvojitá pětka). Výraz *cinco grandes* (velká pětka) však pro změnu odkazuje na pět velkých argentinských klubů: River Plate, Boca Juniors, Independiente, Racing Club a San Lorenzo.

Viz také: *volante* (Brazílie), *Makélélé role* (Anglie), *pihkatappi* (Finsko), *sentinelle* (Francie), *stofzuiger* (Nizozemsko), *trinc* (Portugalsko)

enganche – hák, spráhlo

Tvůrce hry neboli číslo 10 má zvláštní postavení po celém světě, hlavně ve východní Evropě a v latinskoamerických zemích, ale nikde ho neuctívají tak vášnivě jako v Argentíně. Argentinský špilmachr, označovaný jako *enganche*, odpovídá nejen za propojení středu hřiště a útoku, ale udává také rytmus přihrávek svého týmu a formuje jeho identitu na hřišti. Maradona a Messi jsou nejslavnějšími argentinskými hráči s číslem 10, ale legendárními *enganches* Argentiny jsou také Maradonův idol Ricardo Bochini a zádumčivá hvězda Bocy Juan Román Riquelme. Ani jeden z nich neměl žádné zvláštní fyzické přednosti, ale oba dokázali jednoduchou a ničivou přihrávkou rozložit celou obranu soupeře.

Viz také: *ponta de lança* (Brazílie)

gambeta – klička, finta

Gambeta ve významu manévrování a driblinku, které jsou argentinskou specialitou skoro od chvíle, kdy se tam fotbal začal hrát, je synonymem pro Maradonu a Messiho. Svůj původ má pravděpodobně v literatuře s tematikou honáků dobytka (gaučů) a odkazuje na charakteristický pohyb pštrosa při běhu. (Alternativní teorie říká, že pochází z italského slova *gamba* (noha), které proniklo do argentinské mluvy prostřednictvím *Lunfarda*, což je italštinou ovlivněný slang používaný v textech tanga a v podsvětí Buenos Aires.) Nejslavnější *gambetou* ze všech byla ta, kterou Maradona prošel středem anglické obrany a vstřelil *el gol del siglo* (gól století) na mistrovství světa v roce 1986.

golazo – parádní gól

Termín pro skvělou střelu, kterým komentátoři halasně ohlašují gól v celé Latinské Americe a v mnoha částech jižní Evropy. Skládá se ze slovního základu *gol* a přípony *-azo*, která má základní význam „velký“, ale vyjadřuje také zásah nebo úder.

gol de vestuario – gól ze šatny

Gól vstřelený v úvodních sekundách zápasu.

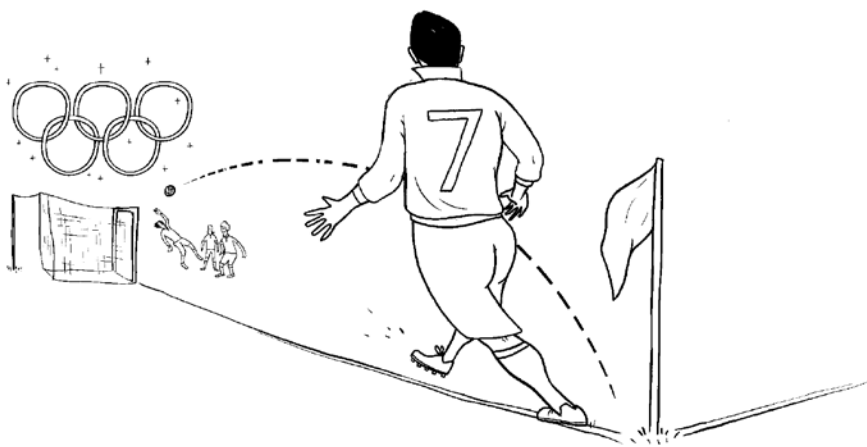
Viz také: *hol v rozdáhalňu* (Ukrajina)

gol olímpico – olympijský gól

Triumf Uruguaye na olympijských hrách v Paříži v roce 1924 byl pro fotbal od Río de la Plata přelomovým okamžikem, ale kromě obdivných se objevily i závistivé pohledy ze sousední Argentiny, která se do Francie nedostala. Argentina následně vyzvala Uruguay k dvouzápasovému play off a po remíze 1:1 v Montevideu (a odvetě, která musela být přerušena kvůli problémům s diváky) se týmy střetly 2. října v Buenos Aires. Po patnácti minutách otevřel skóre jedním z nejslavnějších gólů v historii jihoamerického fotbalu levý křídelník Huracánu Cesáreo Onzari, když

se jeho rohový kop z levé strany stočil přímo do sítě. (Mezinárodní pravidlová komise IFAB provedla změnu pravidel umožňující střílet góly přímo z rohových kopů teprve před necelými čtyřmi měsíci.) Argentíně bylo přisouzeno vítězství poté, co hráči Uruguaye odešli ze hřiště za stavu 1:2 po potýčkách s fanoušky, kteří po hráčích házeli kameny, a Onzariho gól se zapsal do historie jako připomínka dne, kdy jeho země porazila olympijské vítěze. Gólu vstřelenému přímo z rohového kopu se v Latinské Americe dodnes říká „olympijský gól“. Marcos Coll z Kolumbie je jediným hráčem, který vstřelil *gol olímpico* na mistrovství světa, když při remíze 4:4 ve skupinové fázi proti Sovětskému svazu ztrapnil skvělého Lva Jašina na turnaji v Chile v roce 1962. Americká hráčka Megan Rapinoeová v roce 2012 v Londýně uzavřela kruh, když v zápase s Kanadou stočila rohový kop z levé strany k bližší tyči a stala se tak první hráčkou, která vstřelila *gol olímpico* na skutečných olympijských hrách.

Viz také: *suchoj list* (Rusko)

Gól vstřelený přímo z rohového kopu se v Latinské Americe nazývá *gol olímpico*

hacer la cama – stlát postel

Když se v Argentíně objeví podezření, že se několik hráčů spiklo proti trenérovi a snaží se ho vystrnadit z jeho funkce, řekne se o nich, že mu *haciendo la cama* (stelou postel). Hráči podezřelí ze spiknutí s účelem zbavit se trenéra se označují jako *camarilleros*, což je slangový výraz označující potíživisty nebo nátlakovou skupinu. *Hacer la cama* může také označovat akci hráče, který se vyhne vzdušnému souboji s vyskakujícím soupeřem a nastaví mu svoje záda tak, aby ho složil a poslal k zemi. V Brazílii se tomu říká *cama de gato* (kočičí kolébka) a v Itálii *ponte* (můstek).

ladrón – zloděj

Tento výraz se křičí na spoluhráče, ke kterému se za zády blíží soupeř, a je argentinským ekvivalentem anglického „*man on*“ („záda!“). Používá se v celé španělsky mluvící Jižní Americe a také v Brazílii (*ladrao*). Mexická varianta zní *tienes cola*, což znamená „máš ocáska“.

Viz také: *mala leđa* (Černá Hora), *polícia* (Portugalsko), *house* (Irská republika), *goriš* (Rusko), *yau kuai* (Čína)

la nuestra – po našem

Fotbal do Argentiny přivezli v roce 1867 vystěhovalci z Británie, ale jak získával na popularitě, začali se jeho noví vyznačiči bouřit proti svalnatému a fyzickému britskému stylu hry a vytvářet jemnější a místní povaze více odpovídající herní styl. Zatímco britské týmy dávaly přednost dlouhým míčům, náročnému běhání a vysokým centrům, argentinský fotbal byl především o *gambetách*, krátkých přihrávkách, individuálním projevu a lživosti. Začalo se mu říkat *la nuestra* (po našem). Svou nejvytrvalejší formu našel ve skvělém týmu River Plate ve 40. letech 20. století, kterému se přezdívalo *la Máquina* (Stroj) a jehož hráči se téměř stejně jako produktivním fotbalem proslavili také svým volnomyšlenkářským chováním mimo hřiště. Mnohé z toho, co definuje argentinský přístup k fotbalu – důraz na driblink, kreativitu a darebáctví i ústřední symbolika tvůrce hry – má své kořeny v přesvědčení, že existuje určitý styl hry, o který se musí snažit všichni argentinstí hráči a všechny argentinské týmy. „Když ztratíte svůj styl, je to jako byste se vzdali své duše,“ řekl Norberto „Beto“ Alonso, obdivovaný hráč River Plate s číslem 10. „Hrát dobře se dá jakýmkoli stylem, ale ‚po argentinsku‘ se musí hrát jediné *la nuestra*.“

la pausa – pauza

Říká se, že načasování je všechno, a na argentinských fotbalových hřištích to rozhodně platí. *La pausa* je typicky argentinský výraz, který popisuje okamžik, kdy tvůrce hry pozdrží svou přihrávku tak dlouho, aby svému spoluhráči umožnil dostat se do ideální pozice, a teprve potom mu pošle míč. Je to fotbalová obdoba přístupu odstřelovače, který si stisknutí spouště načasuje mezi údery svého srdce. Hráči jako Bochini, Maradona a Riquelme z toho udělali umění.

Mano de Dios – Boží ruka

Existuje nějaký jiný evidentní podvod, který by někdo popsal vzletnějším způsobem? Když Maradona ve čtvrtfinále mistrovství světa v roce 1986 na Estadio Azteca v Mexico City rukou vstřelil úvodní gól Argentiny do sítě Petera Shiltona, rozzuřil tím Anglii a pohoršil celý svět. Na otázku, jak ten gól padl, tehdy odpověděl, že to bylo „*un poco con la cabeza de Maradona, y un poco con la Mano de Dios*“ („trochu Maradonovou hlavou a trochu Boží rukou“). Oba týmy se v přípravě na zápas vyhýbaly

tématu války o Falklandy, ale Maradona po letech prohlásil, že jeho první gól byl určitou formou pomsty za konflikt z roku 1982, který si vyžádal 649 argentinských životů. „Před zápasem jsme si řekli, že fotbal nemá s válkou o Falklandy nic společného,“ napsal ve své autobiografii *El Diego* z roku 2004. „Ale věděli jsme, že spoustu argentinských dětí tam postříleli jako nějaké ptáčky. Byla to pomsta.“ Když si Thierry Henry v listopadu 2009 v kvalifikačním play off Francie proti Irsku o postup na mistrovství světa rukou postrčil míč a připravil rozhodující gól pro Williama Gallase, říkalo se tomu *Galská ruka, le Boží ruka* nebo *Žabí ruka*.

***manos de manteca* – ruce z másla**

Horní končetiny nešikovného brankáře.

***marianela* – fotbalová finta**

Juan Evaristo získal v roce 1928 s Argentinou stříbrnou olympijskou medaili a v roce 1930 hrál po boku svého mladšího bratra Maria ve finále mistrovství světa. Tomuto krajnímu záložníkovi se připisuje vynález triku známého jako *marianela*, který už však z fotbalu vymizel. Tuto fintu obvykle používal obránce, kterého obklopili soupeři, a připomínala *rabonu*, ale v místě kontaktu s míčem se hráč otočil jako baletka dozadu, podebral míč špičkou a přihrál ho spoluhráči, který byl víc vzadu.

Viz také: *rabona* (Argentina)

***Menottismo* – menottismus**

César Luis Menotti byl jangovým protipólem k jinu Carlose Bilarda. Byl to levicový intelektuál, který měl coby fotbalový trenér pocit, že jeho úkolem není nic menšího než přinášet radost masám. Menotti, velmi silný kuřák se štíhlou postavou a dlouhými vlasy, věřil, že když jako trenér pořadatelské země šampionátu v roce 1978 dovede útočný argentinský tým k prvnímu úspěchu na mistrovství světa, pomůže tím znovu obnovit kdysi bezstarostnou Argentinu, která se právě v této době nacházela ve vražedném sevření pravicové vojenské *junty* diktátora Jorgeho Rafaela Videly. Argentinský triumf však nebyl bez poskvrny a ostatní týmy si stěžovaly na zastrašování a nespravedlivé rozhodování sudích. Značné rozpaky se objevily také po zápase s Peru, který domácí pro zajištění své účasti ve finále potřebovali vyhrát o čtyři góly. Zvítězili v něm dokonce 6:0, přestože Peruánci obvinění z uplácení odmítli. Menotti, známý jako *El Flaco* („Hubeňour“), se stal otevřeným kritikem svého nástupce Bilarda a prohlásil, že za negativní fotbal, který předváděla Argentina na mistrovství světa v roce 1990, „se jako Argentinec stydí“. Filozofický spor mezi těmito dvěma muži zůstává v argentinském fotbale aktuálním tématem až dodnes.

Viz také: *Bilardismo* (Argentina)

morfón – sólista

Termín z *Lunfarda* (buenosaireský slang) odvozený z italského *morfa* (ústa). Když v roce 2011 přišel z Lazia do Interu na hostování nenapravitelný driblér Mauro Zárate, obsahovala jeho smlouva neobvyklý bonus za asistence, který byl v Argentině označován jako „doložka proti sólování“. V Kostarice se používá podobný výraz *mamón*, který znamená „přísavka“.

Viz také: *amarrabola* (Peru), *ballverliebt* (Německo), *chupón* (Španělsko)

palomita – holubička

V Argentině se hlavičkám prováděným v pádu (rybičkám) říká *palomitas* a pomocí jedné z nejslavnějších vstřelil gól Aldo Pedro Poy. V prosinci 1971 hrál za Rosario Central proti městským rivalům Newell's Old Boys v semifinále argentinského mistrovství, kde skóroval rybičkou a zajistil svému týmu vítězství 1:0. Rosario ve finále porazilo San Lorenzo a stalo se tak prvním týmem mimo provincii Buenos Aires, který se stal mistrem Argentiny. Fanoušci klubu si každý rok společně s Poyem připomínají výročí tohoto gólu. Ve Španělsku se slovem *palomita* označuje také zákrok brankáře prováděný podobným způsobem (robinzonáda).

Viz také: *gol de peixinho* (Brazílie), *een Beb Bakhuis* (Nizozemsko)

papá – tatka

Ve svérázném jazyce argentinských fanoušků to znamená být lepší než soupeř a stát se tak jeho *papá*. Jde o častý výraz ve fotbalových pokřicích a skandování. Když se Argentina v roce 2014 dostala do finále mistrovství světa v Brazílii, stala se posměšná óda na pořadatele, zpívaná na melodii písně „Bad Moon Rising“, neoficiální znělkou turnaje. Po slovech „*Brasil, decime que se sienté,*“ („Brazílie, řekni mi, jaké to je,“), zpívali fanoušci „*Tener en casa a tu papá*“ („Mít doma tatku“). K velkému nadšení všech Brazilců se Německo rozhodlo zkazit Argentině radost a gólem Maria Götzeho nad ní v prodloužení zvítězilo 1:0.

¿Para qué te traje? – Proč jsem tě s sebou bral?

Tuto frázi zpopularizoval argentinský komentátor Juan Manuel „Bambino“ Pons, který ji obvykle pronáší srdceryvným stylem. Používá se v rozčilení, když nějaký hráč špatně přihraje nebo když jeho pokus směřuje mimo branku. Pons říká, že tuto větu slyšel od trenéra Ricarda Trillina. Stala se tak populární, že se začala hovorově používat jako synonymum pro trapnou chybu. Výkon útočníka, který zahodí vyloženou šanci, nebo brankáře, který do své sítě pustí šourák, se okomentuje obratem *para qué te traje*.

pecho frío – studený hrudník

Slovní obrat používaný k popisu hráče, který nedokáže svým výkonem podržet tým, když je potřeba. Zřejmě jde o gaučovské označení pro lenivého koně. Tento výraz se

často používal proti Riquelmemu (a to hlavně fanoušky River Plate), který s Bocou vyhrál všechno, ale v národním týmu se mu nepodařilo prosadit.

Viz také: *pipoqueiro* (Brazílie)

pibe – špunt, uličník, kluk

Ztělesněním romantiky typické pro argentinský fotbal je výraz *pibe*. Jde o rozpuštěného malého fotbalistu, který trénuje sám na špatných hřištích mezi výškovými budovami města a který je drzý, nezkrtný a neuvěřitelně šikovný. V roce 1928 navrhl známý argentinský fotbalový novinář Borocotó, redaktor sportovního časopisu *El Gráfico*, postavit sochu na počest tohoto „fotbalového eléva“, který má podle něj „špinavý obličej, rozčuchanou kštici vzpouzející se hřebenu, chytré, toulavé a šibalské oči a u nohou hadrác“. V historii Argentiny bylo takových *pibes* hodně a zřejmě jich ještě hodně bude, ale nejslavnějším z nich je Maradona, kterému se přezdívalo *El Pibe de Oro* („Zlatý kluk“). Dalším takovým slavným „špuntem“ byl kolumbijský špímachr s kudrnatou hřívou Carlos Valderrama, známý prostě jako *El Pibe*.

potrero – pláček

V argentinském pojetí fotbalu jsou *potreros* mytizované plácky z rozpraskané hlíny, na kterých se rodí nejlepší hráči země. V lidové představitosti zaujímají zvláštní postavení jako místa, kde si nezkušený hráč poprvé odře kolena a při soupeření s mnoha dalšími na prašném a nerovném povrchu se učí nevyzpytatelnosti a záluďností, které jsou základem *la nuestra*. Původně se slovem *potrero* označovaly oblasti *pampy* (prérie), které obhospodařovali *gauchos* a kde se volně pásli koně a dobytek. Ve fotbalovém kontextu se tento výraz začal používat, když ho Borocotó propojil se slovem *baldío* (pustina), což je označení prázdných městských pozemků mezi budovami v Buenos Aires, kde se hrávaly neformální fotbalové zápasy. Zatímco britský fotbal se podle tohoto novináře vyučoval „ve škole“, argentinský fotbal se dal naučit pouze na *potrero*, věčném hřišti bez zákonů, kde si *pibes* nikdy nemuseli lámat hlavu s dospělostí.

Viz také: *tanner ba' player* (Skotsko), *kora šaráb* (Egypt), *sakora park* (Ghana)

promedio – průměr

Když tým San Lorenzo v roce 1981 sestoupil do nižší soutěže, bylo rozhodnuto, že o sestupu z argentinské Primera División bude rozhodovat průměrný počet bodů týmů na zápas za poslední dvě sezony (v roce 1984 se to zvýšilo na sezony tři). Tento systém měl účinně ochránit argentinské týmy z *cinco grandes* (velké pětky) před sestupem, ale ne vždy fungoval, jak se ukázalo třeba při šokujícím sestupu River Plate v roce 2011.